

Muskusratten in de huidige maatschappij

Dr. Femmie Kraaijeveld-Smit

Muskusratten (*Ondatra zibethicus*) worden sinds 1946, kort na hun binnenkomst in Nederland in 1942, professioneel bestreden. De motivatie om te bestrijden lag in eerste instantie bij het voorkomen van schade aan gewassen. Later verschoof dit naar het voorkomen van schade aan oevers en waterkeringen. Het begon met premiejagers: voor elke ingeleverde staart ontving de jager een vergoeding. Overheden realiseerden zich echter dat premiejagers geen belang hadden bij het zo klein mogelijk houden van de populatie. Daarom werd geleidelijk overgegaan naar vanuit provincie betaalde krachten die de bestrijding uitvoerden. Dit werd tevens wettelijk verplicht gesteld in 1985. Vanaf 2011 is, via een nog lopende wetwijziging, de verantwoordelijkheid overgedragen aan de waterschappen. In deze wijziging is een opvallende maatschappelijke verschuiving waar te nemen. Door de Tweede Kamer is namelijk het volgende amendement aangenomen: de beweegreden "de muskus- en beverrattenbestrijding" moet vervangen worden door: "de voorkoming van schade aan waterstaatswerken veroorzaakt door

muskus- en beverratten". Dit geeft ruimte om alternatieven in te zetten voor het doden van dieren, zoals het verstevigen van oevers en kades, om schade te voorkomen. De verschuiving van bestrijding naar alternatieven om schade te voorkomen is niet alleen waar te nemen bij de muskusrattenbestrijding. Feitelijk heeft deze denkomslag in de maatschappij ook al zijn intrede gemaakt in de huidige wetgeving. In de Flora- en Faunawet uit 2002 mogen de meeste diersoorten niet worden gedood, tenzij alternatieven (zoals verjaagen en weertechneken) om bepaalde zwaarwegende belangen zoals schade aan gewassen of om andere flora en fauna, verkeersveiligheid en volksgezondheid te beschermen, niet voorhanden zijn. De moeilijkheid bij deze voor dieren relatief gunstige wet is alleen dat alternatieven die problemen kunnen oplossen en voorkomen wel breed gedragen worden door de maatschappij, maar minder gunstig liggen bij diegenen die direct betrokken zijn bij het op te lossen probleem. Ze zijn vaak duur in de aanschaf, aanleg en/of arbeidsintensief of zijn in strijd met andere (natuur)doelstellingen.

Met het huidige maatschappelijke draag-

vlak voor het individuele dier en de overdracht van de muskusrattenbestrijding naar waterschappen is het een goed moment om advies te geven over een alternatief, diervriendelijker beleid aan de waterschappen. Op 16 februari 2011 hebben de Dierenbescherming, de Faunabescherming en Bont voor Dieren een nota aangeboden aan waterschappen en provincies. Hierin stellen wij dat de bestrijding van dit dier financieel ondoordacht en ethisch onverantwoord is. Alleen al in 2010 werden 120.000 muskusratten gedood. Om ze te vangen worden vaak vallen gebruikt waarin de muskusrat na een minutenlange doodstrijd verdrinkt. Ook sterven jaarlijks duizenden andere dieren in de vallen, waaronder eenden, waterhoentjes en vissen. Deze wijze van bestrijding kost 34 miljoen euro per jaar. Dit terwijl de noodzaak van het landelijk en jaar rond doden van muskusratten om schade te voorkomen allerm minst vast staat. In het rapport 'Op alternatieve wijze schade voorkomen' laten onze organisaties dat zien. De natuurlijke sterfte onder jonge dieren ligt tussen de 55-90%. Het is goed mogelijk dat een groot deel van de bestrijding binnen deze marge plaatsvindt. Als dat zo is,

Muskusrat. Foto Bont voor dieren

dan heeft de bestrijding weinig invloed op de populatieomvang. In situaties waar niet bestreden wordt, zoals in Zweden, blijkt ook dat het aantal dieren vanzelf daalt, na de in eerste instantie explosieve toename. Ook staat niet vast dat er een relatie is tussen het aantal muskusratten en de hoeveelheid schade aan dijken en oevers. Schade treedt ook al op bij zeer lage aantallen. Als leegstaande hopen opnieuw

worden betrokken ontstaat er geen nieuwe schade. De levenswijze van dit dier, dat 's nachts actief is, in combinatie met de grote vruchtbaarheid en individuele variatie in vangbaarheid (je hebt voorzichtige en ondernemende muskusratten), zorgt dat het voor muskusrattenbestrijders niet mogelijk is om alle dieren uit te roeien, hoe intensief vervolging ook plaatsvindt. Schade door muskusratten is daarom niet volledig te voorkomen door deze dieren te doden.

lijktijd schade te registreren en een volledige kosten-batenanalyse te maken van de huidige en van de alternatieve methoden, kan per gebied een concrete onderbouwing worden verkregen voor een beleid van niet-doden. Hiermee kan maatschappelijk en bestuurlijk draagvlak worden gecreëerd. De organisatie van de huidige muskusrattenbestrijding kan gebruikt worden door deze om te vormen naar een schade-signaleringsstructuur.

Uit onderzoek blijkt bovendien dat de primaire zeewering geen gevaar loopt. Muskusratten kunnen niet graven in deze dijken. De primaire binnenwaterkeringen (langs rivieren en kanalen) kunnen aangepast worden op een soortgelijke manier, waardoor muskusratten en andere gravers niet meer kunnen graven. Verder worden in het rapport mogelijkheden beschreven om de kwaliteit van oevers en dijken op een andere manier in de gaten te houden, bijvoorbeeld met sensoren. Na toepassing van deze middelen is doding niet meer nodig. Zeker in de minst risicovolle gebieden kan per direct gestopt worden met het doden van dieren. Door dit in eerste instantie kleinschalig toe te passen en tege-

Waterschappen, de Unie van Waterschappen (overkoepelende organisatie van waterschappen) en de Landelijke Coördinatiecommissie Muskusrattenbestrijding (LCCM) hebben veelal positief gereageerd op de door ons aangeboden nota. Wij zien de toekomst dan ook positief in en zullen ook in het vervolg samen met de bestuurders en uitvoerders werken aan het verder ontwikkelen van een alternatieve, dier-vriendelijke aanpak.

Dr. Femmie Kraaijeveld-Smit is beleidsmedewerker voor in het wild levende dieren bij de Dierenbescherming. Het rapport is te downloaden via <http://www.dierenbescherming.nl/muskusratten>.